

Kazimierz Chruściński

Oddział Gdański (1947)

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 53/3, 323-325

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w Teatrze w Inowrocławiu: Konrad Górski, „Marchott” jako *synteza twórczości Kasprowicza przed „Księgą ubogich”*; Bronisław Nadolski, *Jan Kasprowicz jako profesor Uniwersytetu Lwowskiego* (odczyt wygłoszony również: 13 XI w Gdańsku i 17 XII w Siedlcach). Recytacje utworów poety w wykonaniu aktorów inowrocławskich.

21 XII — Wieczór kasprowiczowski w Toruniu: Konrad Górski, *Problematyka miłości u Kasprowicza*; Bronisław Nadolski, *Jan Kasprowicz jako profesor Uniwersytetu Lwowskiego*; Artur Hutnikiewicz, *Kasprowicz i Przybyszewski*.

1961

14 II — Stefan Świerzewski, *Kraszewski jako znawca historii (prehistorii)*;

1 III — Konrad Górski, *Historia tekstu „Ody do młodości”. Próba jej ustalenia*;

18 IV — Bronisław Nadolski, *Siedemdziesiąt pięć lat Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. (1886—1961)* (odczyt wygłoszony na otwarciu Oddziałów: 18 IV w Bydgoszczy, 23 IV w Grudziądzu, 27 IV w Inowrocławiu);

7 XI — Konferencja sprawozdawcza z Ogólnopolskiego Zjazdu Delegatów Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza w Opolu (26—27 X): Jerzy Kasprzyk, *Ogólne uwagi o stronie organizacyjnej Zjazdu i referatach naukowych dotyczących Odrodzenia i Oświecenia*; Jerzy Speina, *O referatach naukowych dotyczących późniejszej literatury*.

28 XI — Leon Witkowski, *Wpływy Symphosiusa na polskie zagadki literackie*.

Bronisław Nadolski

ODDZIAŁ GDAŃSKI

(1947)

W bieżącym roku Oddział Gdański Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza obchodzi 15-lecie istnienia¹.

Zebranie konstytucyjne Oddziału odbyło się 26 III 1947 w Sopocie; powołano wówczas Zarząd i wygłoszono pierwszy odczyt pt. *Słowo w poezji Asnyka*. Prelegentem był główny inicjator utworzenia Oddziału i pierwszy jego przewodniczący, dr M. Des Loges². W organizowaniu Oddziału brało udział ponadto kilku nauczycieli-polonistów, z ówczesnym kierownikiem Ośrodka Metodycznego Języka Polskiego w Gdańsku, drem K. Mężyńskim. Zadaniem powstałego Oddziału miało być rozwijanie szerokiej akcji popularyzatorskiej, głównie w środowisku nauczycielskim, i podejmowanie — wobec braku uniwersytetu na Wybrzeżu — zespołowych prac naukowo-badawczych z zakresu literatury polskiej. Toteż działalność kolejnych Zarządów³ skupiała się wokół tych założeń programowych.

¹ Dokładniejsze omówienie historii Oddziału za lata 1947—1955 zob. w: A. Bocheński, *Oddział Gdański Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. 1947—1955*. „Rocznik Gdański”, 1955, t. 14, s. 488—492.

² Zob. A. Bocheński: 1) *Marian Des Loges*. „Rocznik Gdański”, 1956/1957, t. 15/16, s. 562—568. 2) *Wspomnienie o Marianie Des Loges. (12 września 1898 — 3 czerwca 1957)*. „Pamiętnik Literacki”, 1958, z. 1, s. 347—351.

³ Kolejnymi przewodniczącymi Oddziału byli: dr M. Des Loges (1947—1953), doc. dr A. Bukowski (1953—1957), dr A. Bocheński (1957—1959), doc. dr A. Bukowski (1959—1962). Kolejne siedziby Oddziału: Biblioteka Gdańska PAN (1947—

O żywotności Oddziału świadczyła przede wszystkim stale rozwijana akcja odczytowa. Łącznie w ciągu 15 lat urządzono przeszło 80 odczytów (przeciętnie 6 rocznie). Tematyka odczytów z lat 1947—1952 była różnorodna: dotyczyła zarówno zagadnień z teorii literatury, jak i twórczości pisarzy polskich z różnych epok. W latach późniejszych organizowano cykle odczytowe o określonej tematyce. Cykl *Kultura polskiego renesansu*, urządzony w r. 1953, był częściowym przeniesieniem na grunt gdański wyników odbytej wówczas ogólnopolskiej Sesji Naukowej Polskiej Akademii Nauk poświęconej Odrodzeniu. Z okazji 10-lecia Polski Ludowej zorganizowano w 1954 r. cykl bilansujący osiągnięcia naszego literaturoznawstwa powojennego — *10 lat walki o nowy obraz dziejów literatury polskiej*.

W roku następnym działalność Oddziału stała wyłącznie pod znakiem Roku Mickiewiczowskiego: 13 odczytów publicznych o tematyce mickiewiczowskiej urządzono w trójmieście i poza nim, z udziałem Stanisława Pigionia, Zenona Klemensiewicza, Romana Pollaka, Kazimierza Wyki, Witolda Łukaszewicza, Andrzeja Bukowskiego i Jarosława Maciejewskiego. Nadto dla różnych środowisk Pomorza i Wielkopolski kilkanaście odczytów wygłosili członkowie Oddziału: Andrzej Bukowski — 15 odczytów o kulcie Mickiewicza na Pomorzu; Adam Zaczek — 11 odczytów w trójmieście o życiu i twórczości Mickiewicza, a Maria Maternicka, w oparciu o samodzielnie przeprowadzoną analizę tekstu *Pana Tadeusza*, ukazywała piękno arcydzieła w kilku prelekcjach wygłoszonych dla polonistów szkół zawodowych województwa gdańskiego. Z inicjatywy Oddziału odsłonięto popiersia poety w Oliwie i Sopocie⁴.

Oddział Gdański włączył się do ogólnopolskich uroczystości Roku Słowackiego. W drugiej połowie 1959 i na początku 1960 r. zorganizowano cykl odczytów o autorze *Kordiana*, z udziałem Marii Janion, Zenona Klemensiewicza i Władysława Szyszkowskiego. W tym samym okresie odbył się inny cykl, teoretyczno-literacki, omawiający główne zagadnienia z współczesnej teorii i poetyki literatury (prelegenci: Stanisław Frybes, Andrzej Lam, Janusz Sławiński).

Słuchaczami odczytów byli w większości nauczyciele języka polskiego oraz pracownicy naukowcy i studenci polonistyki Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Poważny udział brała niekiedy młodzież starszych klas szkół średnich trójmiasta. Frekwencja, w zależności od charakteru prelekcji, wahała się w granicach 30—400 osób.

W rozwijaniu akcji odczytowej Oddział współpracował z innymi instytucjami i towarzystwami kulturalnymi, przede wszystkim z nauczycielskimi ośrodkami metodycznymi (WODKO, DOSZ) i Towarzystwem Wiedzy Powszechnej. Początkowo utrzymywał ścisły kontakt z oddziałami Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich oraz Związku Literatów Polskich.

Drugim kierunkiem pracy w minionym 15-leciu była działalność naukowo-badawcza. Zainteresowania członków Oddziału zmierzały do krytycznego ustalenia

—1950), Biblioteka Główna Politechniki Gdańskiej (1950—1953), Katedra Historii Literatury WSP (1953—1957), Biblioteka Główna Akademii Medycznej (1957—1959), Katedra Historii Literatury WSP (1959—1962).

⁴ W marcu 1957 na uroczystym posiedzeniu Oddziału Towarzystwa i Wydziału Kultury WRN w Gdańsku, połączonym z wręczeniem medali pamiątkowych wybitnych z okazji 100-lecia śmierci poety, omówiono wkład Towarzystwa w zorganizowanie Roku Mickiewiczowskiego na Wybrzeżu. Medale otrzymali wtedy m. in.: doc. dr A. Bukowski, mgr A. Zaczek, mgr M. Maternicka.

tekstu *De Republica emendanda* Modrzewskiego, zebrania wariantów i dokonania przekładu polskiego, a także opracowania nie znanej literatury gdańskiej okresu Oświecenia i ukazania roli poezji Mickiewicza na Pomorzu.

Myśl o podjęciu prac nad dziełem Modrzewskiego zrodziła się na posiedzeniu Zarządu w lutym 1948. Wyłoniono wtedy komitet redakcyjny, z Kazimierzem Mężyńskim i Marianem Des Loges'em na czele. Plan wydawniczy, przedłożony w lipcu tegoż roku Zarządowi Głównemu Towarzystwa, przewidywał ukończenie prac w 1951 roku. Badania, subwencjonowane przez Zarząd Główny, trwały dwa i pół roku, a ich wyniki (warianty tekstu) — zgodnie z decyzją władz Towarzystwa — zostały przekazane Państwowemu Instytutowi Wydawniczemu, gdzie również Edwin Jędrkiewicz wydał tłumaczenie dzieła Modrzewskiego. Kazimierz Mężyński ogłosił część wstępu edytorskiego⁵.

W latach 1953—1955 dziejami teatru gdańskiego okresu Oświecenia zajmowała się Jadwiga Pyrzakowska, antypruską satyrą gdańską lat 1772—1793 — Adam Zaczek, a nie znanymi polonikami gdańskimi w. XVIII — Edmund Rabowicz. Prace te zostały omówione i przedyskutowane na posiedzeniach Oddziału, niektóre opublikowano w „Gdańskich Zeszytach Humanistycznych”⁶.

Jednocześnie prowadzono badania nad dziejami wpływów poezji Mickiewicza na Pomorzu, w których wyniku powstała praca Andrzeja Bukowskiego *Kult Adama Mickiewicza na Pomorzu*⁷, szeroko wykorzystana w Roku Mickiewiczowskim. Doczekały się także opracowania mickiewicziana znajdujące się w Bibliotece Gdańskiej PAN⁸.

Stan ilościowy członków wyglądał różnie w poszczególnych latach: w 1947 r. Oddział liczył 49 członków, w 1952 — 109, a na początku 1962, po przeprowadzonej weryfikacji, lista członków obejmowała 51 nazwisk. W latach ubiegłych dodatkowym czynnikiem przyciągającym nowych członków do Towarzystwa był praktykowany zwyczaj bezpłatnego udzielania „Pamiętnika Literackiego”. Członkowie Oddziału rekrutują się przede wszystkim spośród nauczycieli-polonistów, pracowników naukowych i studentów filologii polskiej WSP.

Z zarysowanej tu działalności Oddziału w latach 1947—1962 wynikają dwa zasadnicze wnioski na przyszłość: 1) Oddział powinien w dalszym ciągu rytmicznie rozwijać akcję odczytową, głównie w środowisku nauczycielskim, i nasycić ją silniej treściami współczesnymi; 2) wyłania się konieczność rozszerzenia zasięgu oddziaływania Towarzystwa na całe Wybrzeże i tworzenia Oddziałów w tych ośrodkach, gdzie kult Mickiewicza ma niemałe tradycje.

Kazimierz Chruściński

⁵ K. Mężyński, *A. Frycza Modrzewskiego „De Republica emendanda” a cenzura kościelna*. „Pamiętnik Literacki”, 1952, z. 1/2, s. 171—193.

⁶ A. Zaczek: 1) *Gdańsk w walce z agresją pruską. (1772—1793)*. „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, 1959, nr 1/2, s. 49—86. 2) *Gdańska antypruska satyra ulotna z lat 1773—1794*. *Ibidem*, 1960, nr 1/2, s. 49—80. — E. Rabowicz, *Nie znana oświeceniowa satyra na opresję chłopską*. *Ibidem*, s. 157—166.

⁷ A. Bukowski, *Kult Adama Mickiewicza na Pomorzu*. „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, 1959, nr 1/2, s. 3—22. I odbitka.

⁸ M. Chmielnikowska, Cz. Pilichowski, *Mickiewicziana w Bibliotece Gdańskiej*. (Notatka bibliofiliska). „Rocznik Gdański”, 1955, t. 14, s. 302—319.